

Управном одбору
Народног музеја у Београду

**ПРЕДЛОГ ПРОГРАМА РАДА И РАЗВОЈА
НАРОДНОГ МУЗЕЈА У БЕОГРАДУ
ЗА ПЕРИОД ОД ЧЕТИРИ ГОДИНЕ**

Бојана Борић-Брешковић

Београд, 2013. година

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У свету сталних промена веза са прошлошћу, наслеђем и вредностима једна је од сржи усмереног, позитивног и одрживог напретка. На овом путу музеји су чувари, носиоци и преносиоци знања, али и заговорници друштвених вредности и модели активних институција. Они су огледало друштва, одраз вредносних система, а кроз институционалну нарацију рефлектујући прошлост и садашњост, дају смернице за будућност. Као чувари баштине и културног идентитета изазивају поштовање и радозналост, а као активни учесници друштвених процеса, поред основне дужности да прикупљају, чувају и сачувају, анализирају и тумаче културну баштину, они су и покретачи друштвених промена.

Следећи ове постулате, Народни музеј се током протеклих 169 година постојања спорије или убрзаније мењао, али с основном тежњом да у сваком добу буде активан учесник друштвеног живота Србије, да актуализује своју улогу институције која верно осликава окружење у којем делује и упути на промишљање.

Сходно савременим токовима развоја, који захтевају трансформацију и реорганизацију установа културе, Музеј изнова има обавезу да адекватно одговори захтевима времена. Стога је неопходно да гради осмишљен и пажљиво формулисан план развоја, који би требало да обезбеди нови квалитет рада и утврди смернице у дефинисању културне политике. Најзначајнији циљеви Народног музеја с тим у вези јесу:

- систематско управљање збиркама које подразумева богаћење музејских фондова, њихову заштиту, дигитализацију, интерпретацију и вишеслојну презентацију;
- актуализација и повећање доступности и видљивости збирки;
- развој програма за различите циљне групе;
- репозиционрање Музеја као значајног друштвеног чиниоца - спона са актуалним социјалним, политичким, културним, образовним збивањима.

Постављене циљеве биће могуће остварити пажљивим планирањем, а њихова реализација биће остварена кроз:

- приоритетну реализацију пројекта санације, адаптације и делом реконструкције централне зграде Народног музеја;
- реорганизацију и унапређење процеса рада у свим одељењима и службама Музеја;
- перманентно образовање музејских стручњака;
- анимирање јавности већим укључивањем у све програме и активности Музеја у циљу јачања интереса за културно наслеђе и његову заштиту;
- комерцијализацију програма и ширење услуга.

Објективно сагледавајући ситуацију (актуалне снаге и слабости, али и будуће могућности и ограничења) потребно је евалуирати капацитете институције, али и окружења у којима она функционише. Добрим планирањем, које подразумева делатности усмерене ка постизању оптималног односа између циљева којима се тежи и расположивих ресурса, могуће је дефинисати резултате процеса трансформације.

Дефинисани циљеви и постављени приоритети Народног музеја омогућиће да у предстојећем периоду имамо Музеј какав заслужујемо, Музеј који ће постати важан учесник у обликовању времена у којем живимо, генератор нових идеја и промена како на индивидуалном нивоу тако и у сложеном друштвеном развоју.

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Народни музеј у Београду, установа културе од националног значаја, музеј је комплексног типа усредсређен на прикупљање, заштиту, интерпретацију и презентацију слојевитог наслеђа централног Балкана и Европе. Захваљујући археолошкој, нумизматичкој и уметничкој грађи Музеј представља и тумачи културно-историјске процесе, чува и обликује национални идентитет, поуздана је образовна установа, извор знања, место сусрета и дијалога.

Народни музеј треба да буде препознатљиво културно средиште и незаобилазно одредиште за суграђане и туристе. Као установа културе од националног значаја и најважнији музеолошки центар Србије, Народни музеј треба да буде узор и модел за друге музеје у земљи и региону, установа која инспирише и подстиче.

У најопштијем смислу предлог програма рада и развоја Народног музеја у Београду за период од наредне четири године заснован је на сагледаним приоритетним интересима и задацима.

1. СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА ОДГОВАРАЈУЋЕ ЧУВАЊЕ, ЗАШТИТУ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА - САНАЦИЈА, АДАПТАЦИЈА И ДЕЛОМ РЕКОНСТРУКЦИЈА

Основни предуслов који ће омогућити даље професионално функционисање, развој и трансформацију Музеја свакако јесте санација, адаптација и делом реконструкција централне зграде Народног музеја, која је заштићена као културно добро од великог значаја за Републику Србију.

Континуирано пропадање објекта изграђеног 1903. године и делом дограђеног 1930. године узрок је лоших услова чувања и излагања културних добара, а тиме и функционалности Музеја. Једина адаптација објекта за потребе Музеја изведена је 1963-1966. године, а од тог времена није било значајнијег капиталног улагања у инвестиционо одржавање здања. Због општег лошег техничког стања и могућности хаварија које би озбиљно угрозиле културна добра, санација је хитна и нужна. Санација Народног музеја не подразумева „улепшавање зграде“, већ представља дугорочније решење за одговарајућу заштиту покретних културних добара. Лоши услови чувања били би превазиђени, а историјско – уметничка дела била би изнова, у виду сталне поставке и пратећих тематских изложби, доступна јавности.

Санација је предуслов за подизање капацитета установе и основа која ће омогућити даљи напредак и развој Музеја, те би она током предстојећег периода била у фокусу рада запослених у Народног музеју. Планирана је као трогодишњи пројекат, који ће бити реализован фазно како у складу са приоритетима препознатим од пројектног тима који објекат сагледава са грађевинско – архитектонског становишта тако и у складу са приоритетима струке сагледаних од стране запослених у Народног музеју. Свесни габарита објекта и чињенице да простор са којим се располаже није довољан да би најоптималније били представљени сви фондови које Народни музеј чува, стручне службе ће, захваљујући новој функционалној организацији, пружити максимум да ресурсе са којима располажу искористе на најбољи могући начин. Трансформацијом

музејског објекта у место које ће изнова постати културно стециште и расадник идеја, и трансформацијом основне делатности, чији су ослонац стручњаци који ову институцију чине великом и значајном, биће осигурана функционалност Музеја. Музеј ће постати препознатљив, уравнотежен и складан, добро организован живи организам, који ће са сваком новом аквизицијом, изложбом и програмом наставити да расте и да се развија у складу са потребама и тежњама како струке тако и посетилаца.

2. УНАПРЕЂЕЊЕ И ПРОМОВИСАЊЕ УЛОГЕ И ЗНАЧАЈА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА - ЗРИРКЕ НАРОДНОГ МУЗЕЈА

Културна добра која се налазе у музејским збиркама свакако чине најзначајнији и најинспиративнији део сваког музеја. Народни музеј данас чува преко 400.000 археолошких, историјских, нумизматичких предмета, уметничка дела, дела примењене уметности, фонд старе и ретке књиге, као и изузетан корпус архивске и документарне грађе. Поред примарног циља да се санацијом обезбеде оптимални услови за чување и излагање културних добара, када је о збиркама реч, стратешки циљеви Народног музеја су и:

- формулисање стратегије аквизиција што ће са једне стране осигурати промишљеније очување културног наслеђа, а са друге омогућити још целовитије тумачење значајних феномена прошлости и садашњости изложбама и публикацијама које музеј приређује;
- редефинисање стратегије ревизија;
- валоризација културних добара;
- актуализација Политике управљања и развоја збирки која ће као скуп процедура регулисати различите аспекте управљања збиркама;
- развој научно-истраживачких пројеката који ће резултовати новим сазнањима, захваљујући којима ће се целовитије и/или другачије сагледавати временски, просторни, историјски, друштвени и други оквири, уметнички правци и тенденције;
- усавршавање *Музејског информационог система Србије* као једног од софтверских алата управљања музејским збиркама;
- конзервација и рестаурација;

- реализација сталне поставке и формулисање вишегодишњег плана тематских изложби које би употпуњавале сталну поставку расветљавајући и тумачећи њене сегменте;
- политика позајмица;
- план публикавања стручних и популарних издања;
- употреба савремених дигиталних технологија у циљу документовања али и повећања доступности збирки.

3. ПОДРШКА РАЗВОЈУ МУЗЕЈСКИХ СТРУЧЊАКА

Поред фондова који у великој мери утичу на карактер музејске установе, други изузетно важан печат структури, карактеру и препознатљивости музеја дају музејски стручњаци. Посвећеним радом и систематским проучавањем, сагледавајући збирке о којима се старају музејски стручњаци су у могућности да перцепирају све особине и специфичности добара која су им поверена на чување. Како би у будућности Музеј био оспособљен да боље комуницира са посетиоцима неопходно је музејским радницима омогућити развијање додатних вештина. Поред општинских компетенција из друштвено-историјских наука, кустоси у музејском раду морају да развијају вештине захваљујући којима ће своја знања проширити тако да на пријемчив и унивезалан начин комуницирају са посетиоцима различитих интересовања и профила. Упоредо са обнављањем централне зграде у којој се Музеј налази као основног предуслова за квалитетан рад свих служби, Музеј ће у предстојећем периоду набавком савремених средстава за рад и пажљиво структурираним програмима професионалног развоја, програмима стручних усавршавања, кроз интерну и екстерну комуникацију и међународна партнерства тежити унапређењу механизма улагања у своје стручњаке. Најзначајнији приоритети у овој сфери биће:

- набавка савремених средстава за рад која ће омогућити још квалитетнији рад у збиркама, подићи потенцијале истраживачког рада и допринети да резултати кроз различите публикације, изложбене и специјализоване едукативне програме буду представљени јавности;
- стручно усавршавање музејских стручњака који дуги низ година, услед неповољних прилика, нису имали могућност да негују и развијају своје таленте и интересовања;

- реорганизација процеса рада у свим одељењима и службама Музеја са циљем успостављања функционалније организационе структуре;
- подстицање и развијање вештина неопходних за савремене видове комуникације и интерпретације;
- развој ефикасније интерне комуникације са циљем изградње тимског рада и осећаја заједништва;
- јачање међуинституционалне сарадње и међуинституционалног повезивања, као и развијање механизма координације који ће омогућити ефикасно груписање расположивих ресурса;
- унапређење међународне партнерске мреже сарадника;
- развој и других видова сарадње захваљујући којима ће музејски стручњаци бити у прилици да остваре пројекте заједно са сарадницима образовних профила који Музеју недостају (дизајнери, графички дизајнери, ИТ стручњаци, 3D експерти и др).

4. ОДНОС ПРЕМА ПОСЕТИОЦИМА

Однос музеја према публици али и посетиоцу као поједницу ближе се може сагледати на основу јасно дефинисаних улога које музеј жели да преузме, односно циљева чијем остварењу тежи. Посетиоци се истовремено могу сматрати и крајњим корисницима музејских активности и сарадницима у остваривању задатака које музеји постављају пред себе. Доживљавајући музеј као друштвену институцију која је у служби свих грађана неопходно је развијати системе активности прилагођене различитим циљним групама, разнородним потребама и системима вредности. Са једне стране, уважавање и консултовање мишљења посетилаца, њихових утисака и коментара пожељно је приликом планирања будућих активности и може допринети одређеном повећању квалитета рада. Са друге стране, будући да музеји имају одговорност у формирању и спровођењу културне политике, онда та одговорност свакако подразумева препознавање, обликовање и промовисање вредности. У предстојећем периоду Музеј ће развијати садржаје који ће посетицима пружити квалитетно искуство и сврсисходно утрошено слободно време, истовремено доприносећи значајном повећању броја посетилаца. Стратешки приоритети у овој области биће:

- истраживања публике у циљу привлачења нових посетилаца. То је неопходно из више разлога. Са једне стране, да бисмо били у прилици да својим програмима будемо актуални и релевантни

чиниоци неопходно је да упознамо посетиоце са којима комуницирамо. Поред тога, на основу досадашњих запажања могуће је приметити да традиционални видови тумачења не наилазе на адекватан пријем код посматрача, те је стога потребно учинити искорак проналажењем нових комуникацијских медија за генерације које културне садржаје усвајају на знатно другачији начин него што је то раније био случај;

- перманентно улагање у развојне капацитете кустоса, кустоса едукатора и сарадника;
- формулисање програма развоја публике на чијем ће конципирању и имплементацији радити стручњаци Одељења за едукацију заједно са стручњацима из области социологије, андрагогије, педагогије и сродних научних области;
- мотивација појединаца и локалне заједнице ради интензивнијег укључивања у програме бриге о културном наслеђу;
- осмишљавање и увођење садржаја који ће непосредно утицати на квалитет искуства током посете музеју (музејски кафе, продавница са књижаром и сувенирима, кутак за децу, гостопримство запослених и сарадника и сл)
- унапређивање капацитета за пријем посетилаца (структурирање Клуба сарадника Народног музеја, развој Дечјег и Тин клуба Народног музеја, модификација програма *Музеј у кофери* и др)
- развој инклузивних програма за особе са посебним потребама;
- реактивирање *Друштва пријатеља Народног музеја* захваљујући којем ће бити могуће анимирати Музеју наклоњене посетиоце. Захваљујући пажљиво конципираном скупу активности и погодности за чланове Друштва Музеј ће имати могућност мобилизације друштвено активних и социјално ангажованих поједнаца, заинтересованих да у складу са својим афинитетима и могућностима допринесу афирмацији и позиционирању Музеја.

5. ПРОНАЛАЖЕЊЕ ДОДАТНИХ ИЗВОРА ФИНАНСИРАЊА

Програми и пројекти Народног музеја као националне установе културе, највећим процентом финансирани су буџетским средствима Републике Србије. У складу са могућностима и у оквирима законом поверених надлежности Музеј се и до сада трудио да пронађе додатне изворе финансирања. Сопствени приходи, иако невелики, омогућавали су квалитетнију реализацију програма дефинисаних планом рада, додатних

програма, као и финансирање пројеката, програма и активности за која буџетска средства нису обезбеђена.

Сагледавајући актуалне тенденције и начине финансирања музејских установа у готово свим европским земљама, Музеј је свестан неопходности промене општег става и односа ка средствима које је могуће генерисати из ванбуџетских извора. У складу са тим Музеј ће у веома блиској будућности приступити изради бизнис плана како би на најнепосреднији начин сагледао ресурсе и потенцијале који му стоје на располагању. Стратешки развијајући оне ресурсе на основу којих је, у оквирима законом поверених надлежности, могуће генерисати средства, Музеј ће бити у прилици да се позиционира као водећа установа у сфери заштите и презентације покретних културних добара. Користећи на најпрофесионалнији начин вредносне постулате збирки о којима се стара, стручност кадрова који у Музеју раде и просторне оквире којима располаже, Музеј ће бити у прилици да обезбеди изворе који ће омогућити унапређење свих сегмената делатности. На тај начин биће могуће обезбедити средства за стратешки планиране маркетиншке кампање које ће, између осталог, за циљ имати како представљање изложби тако и промену слике о Народном музеју, који се у довољној мери не препознаје и не одређује у складу са потенцијалом.

Угледајући се на примере позитивне праксе Музеј ће оснивањем *Фондације Народног музеја* створити могућност да средства, која генерише бавећи се својим основним делатностима употреби за даље унапређење и развој збирки, кадрова, програма, научно-истраживачких пројеката, изложбених простора и инфраструктуре намањене посетиоцима.

6. ПРИСУТНОСТ У ЈАВНОСТИ

Како би Музеј био у прилици да реализује своје бројне приоритете неопходно је развијати механизме комуникације усмерене не само ка посетиоцима Музеја него првенствено онима који то нису. Постоје бројни механизми да се веза са јавношћу и заједницом у оквиру које Музеј делује продуби и прошири, а свако ко се бави тако одговорним послом дужан је да пронађе најадекватнија решења ради професионалнијег нивоа комуникације и протокола. У циљу одговарајућег представљања свега онога што Музеј данас јесте, очувања 169 година грађеног угледа и стварања препознатљиве слике о себи, Музеј ће у предстојећем периоду:

- изградити план комуникације;
- формулисати маркетиншки план;
- учествовати у реализацији програма који за циљ имају унапређење квалитета живота грађана Србије;
- појачати степен присуства у виртуелном свету.

ПРИОРИТЕТИ

❖ САНАЦИЈА, АДАПТАЦИЈА И ДЕЛОМ РЕКОНСТРУКЦИЈА

Као предуслов за функционисање и развој Народног музеја неопходно је предузети све мере како би се зауставило даље урушавање и пропадање музејског здања и како би се створили услови за чување и излагање културних добара која су Музеју поверена на чување.

У потпуности сагледавајући прилике и могућности (садашње стање зграде Народног музеја, инсталација и опреме, као и обим неопходних захвата) планом рада Народног музеја предвиђено је да радови на санацији буду подељени у три фазе, захваљујући чему ће бити могуће сукцесивно санирање према степену угрожености дефинисаних приоритета, уређење и отварање Музеја за посетиоце. Планирани радови започели би већ у првој половини 2014. године и то према утврђеном приоритету угрожености објекта и у складу са предложеном динамиком.

Прва фаза радова биће усмерена на ургентно санирање делова објекта који угрожавају безбедност и на уређење дела простора које ће омогућити отварање Музеја за публику обезбеђењем одговарајућих услова за реализацију нове сталне поставке (излагање и комуникација са публиком). Ова фаза почеће санацијом кровних површина, извођењем радова на канализационим инсталацијама и инсталацијама одвођења атмосферских вода. Имајући у виду да постоји главни пројекат рестаурације фасада Народног музеја (на који је добијена сагласност Републичког завода за заштиту споменика културе), планирана су и средства за извођење радова на фасадама објекта Народног музеја. Уколико прилике и средства то буду дозвољавали паралелно са овим радовима или одмах по њиховом завршетку отпочеће санација изузетно важних просторија које се налазе у сутеренском нивоу, а потом и санација изложбеног простора у приземљу и на другом спрату. По завршетку грађевинских радова предвиђено је да се одмах, у оспособљеним деловима изложбеног простора, отпочне са реализацијом сегмената нове сталне поставке.

Током наредне две фазе, које ће бити реализоване 2015. и 2016. године биће саниран, адаптиран и реконструисан изложбени простор на првом спрату, радни простор захваљујући чему ће бити обезбеђени одговарајући услови за рад стручних музејских служби укључујући и услове за извођење конзерваторско-рестаураторских радова на културним добрима из збирки Народног музеја и културним добрима у поседу других правних и физичких лица.

Процена стручних консултаната јесте да би, уз поштовање динамике прилива средстава, подршке Министарства културе и информисања, комуналних и других установа, реализација пројекта санације могла бити завршена и пре истека планираног трогодишњег периода.

Поред централне зграде Народног музеја која ће, током предстојећег трогодишњег периода, захваљујући санацији, адаптацији и делом реконструкцији бити обновљена и функционална у свом пуном капацитету, треба нагласити да се у саставу Народног музеја налазе и Музеј Вука и Доситеја, Галерија фресака, Спомен-музеј Надежде и Растка Петровића, Археолошки музеј Ђердапа у Кладову и делом Музеј Лепенски Вир код Доњег Милановца.

Током последње деценије Музеј је успешно реализовао пројекат санације и адаптације Музеја Вука и Доситеја. Овај музеј је захваљујући томе добио нову сталну поставку која је током 2013. године изазивала велико интересовање посетилаца од којих највећи број чине деца. Један од приоритета биће свакако завршетак санације окружења овог музеја након чега ће посетиоци имати прилику да део свог слободног времена још угодније проведу у његовом изузетном амбијенту. Музеј ће, такође, настојати да заврши санацију простора Галерије фресака чиме ће бити обезбеђени додатни изложбени простори и још бољи услови чувања овог јединственог фонда. Поред ова два здања објекат музеја који се налази у саставу Народног музеја, а који услед изузетно лоших услова није функционалан јесте објекат Спомен-музеј Надежде и Растка Петровића. Музеј се налази у стамбеном објекту, изграђеном седамдесетих година прошлог века и адаптираном за музеј. Ова породична кућа је кратко време била отворена за публику, а у намери да се оваква ситуација промени у 2014. години планира се просторно-архитектонска анализа објекта, којом би се утврдили потенцијали и предложила решења не само за санацију и адаптацију објекта, реализацију поставке него и за развој овог музеја у центар културних активности локалне заједнице.

Након окончања капиталних инвестиционих пројеката, захваљујући којима ће сви музејски простори Народног музеја у Београду бити трансформисани у јавне просторе спремне и опремљене за пријем свих заинтересованих посетилаца, али и упоредо са овим најкомплекснијим захватима, Музеј ће тежити да се пажљиво конципираном комерцијализацијом простора, програма и допунских делатности, позиционира као место које је захваљујући својим просторним, програмским и кадровским решењима у прилици да одговори на различите и разуђене захтеве актуалног тренутка.

❖ РЕДОВНА ПРОГРАМСКА ДЕЛАТНОСТ

Како су културна добра о којима се Музеј стара одувек најзначајнији приоритет, у складу са којим Музеј формулише највећи број активности, листа приоритета у оквиру редовне програмске делатности полази од истраживачких пројеката.

Истраживачки пројекти

Музеј ће у предстојећем периоду као и до сада наставити да реализује истраживања у области археологије, историје уметности, историје, нумизматике и заштите наслеђа на основу којих се развијају и допуњавају збирке Музеја, развијају и допуњавају знања о наслеђу и његовој заштити и могућностима употребе, а чији резултати се финално представљају у оквиру изложбене и издавачке делатности Музеја.

Међу најзначајнијим пројектима свакако треба указати на наставак систематских археолошких истраживања локалитета Шалитрена пећина, Плочник, Беловоде, Кале-Кршевица, Дијана, као и на пројекте у области археолошких аспеката истраживања и заштите нематеријалног културног наслеђа.

Имплементација нових технологија

Како би се о културним добрима из збирки Музеја старали на најбољи могући начин потребно је, имплементирајући савремена технолошка достигнућа, наставити са развојем алата и система уз помоћ којих ће музејске збирке бити прописно документоване са циљем опште доступности. У складу са тим један од приоритета јесте и наставак рада на

развоју *Музејског информационог система Србије* - који је осмишљен са циљем стварања јединствене базе података културних добара на нивоу музејске мреже Србије и интернет апликације *Етарнитас* која је развијена у складу са дефинисаном стратегијом услова за јавни приступ бази података из музејских збирки. У предстојећем периоду у фокусу пројекта биће развој подсистема реинвентарисања предмета, ревизија збирки, смештаја предмета и праћења кретања музејских предмета.

Изложбена делатност

Најпрепознатљивије лице Музеја чине и формирају управо изложбени пројекти који представљају надградњу бројних активности које им претходе. Подсећајући да Музеј последњих десет година нема сталну поставку и да су музејски стручњаци улагали велику снагу у реализацију тематских изложби како у расположивим музејским просторима тако и у другим музејским установама у земљи и свету, верујемо да ће стечено искуство умногоме допринети да будућа стална поставка буде управо онаква какву наши посетиоци дуги низ година очекују. До тренутка када ћемо са поносом моћи да обиђемо нову сталну поставку Музеја, реализацијом нових тематских изложби у земљи и иностранству биће представљена културна добра и уметници, значајни периоди у уметничком и културном развоју Србије, кључне теме цивилизацијског развоја наших простора. *Из ризнице Народног музеја у Београду, Светлост у мраку Првог светског рата, Влахо Буковац, Рубенсови кругови, Бакрорези Христофора Жефаровића из Збирке Кабинета графике Народног музеја у Београду, Марко Мурат – поводом 150 година од рођења, Вук Караџић – живот и дело из збирки Народног музеја - Музеја Вука и Доситеја, Спомен на Мину Караџић из збирке Народног музеја - Музеја Вука и Доситеја* само су неке од изложби које ће посетиоци како у Београду тако и у другим градовима у Србији имати прилику да виде.

Издавачка делатност

Народни музеј се са посебном одговорношћу односи ка овом виду презентације. Публиковање каталога збирки, монографских и серијских публикација којима се представљају разноврсни и драгоцени фондови Музеја, резултати истраживачких пројеката и теме од значаја за археологију, историју уметности, нумизматику, музеологију и заштиту баштине изузетно је важан сегмент музејске делатности. Међу најзначајнијим публикацијама које ће у предстојећем периоду бити

штампане издвајамо: *Каталог Збирке југословенске скулптуре, Француска уметност из збирке Народног музеја у Београду, Каталог графике југословенских уметника 18. века из Збирке цртежа и графике југословенских аутора 18. и 19. века, Каталог Збирке југословенског сликарства XX века, Каталог цртежа југословенских аутора 20. века из Народног музеја у Београду, Светлост у мраку Првог светског рата, Живојин Лукић (монографија), Каталог Збирке цртежа страних аутора 19. века из Народног музеја у Београду, Каталог Поклон Симише Вуковића, Накит археолошке збирке раног средњег века, Стари научни документи о архитектури и живопису Жиче, Средњовековни текстил из Народног музеја у Београду, Стакло Новог брда, Фибуле од бакарних легура из римских збирки Народног музеја, Остава антонинијана из Ниша, Водич Музеја Вука и Доситеја, издања у едицији Из ризнице Народног музеја (Влахо Буковац, Рубенсови кругови), као и серијска издања Зборник Народног музеја – свеске за историју уметности и археологију, Нумизматичар, Музеолошке свеске.*

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Народни музеј никада није био само установа која се бави сакупљањем, проучавањем, тумачењем и презентовањем најзначајнијих сведочанстава минулих епоха. Народни музеј јесте један од најважнијих државних симбола континуитета, националног и културног идентитета, али и институција чија скелом прекривена фасада указује на недостатак средстава, воље и културне политике.

Музеји нису имуни на промене које се у друштву неумитно дешавају и уколико пажљивије размотримо актуалне прилике приметимо да су музеји огледала друштва у чијем одразу се јасно виде сви проблеми, али у чијем раду је могуће назрети потенцијална решења. Унапређујући све видове својих основних делатности Музеј ће, као институција посвећена истраживању прошлости, а деловањем у садашњости упућена на промишљање будућности, настојати да постане активан друштвени чинилац. Чувајући и заговарајући вредности и преносећи знања, Музеј ће изнова имати прилику да постане генератор кохезије друштва. Верујемо да ће Народни музеј у будућности бити још бољи пример успешне установе културе и узор за реорганизацију и трансформацију других музејских установа. Ослањајући се на јединствене збирке, изузетне стручњаке и у будућности функционалне музејске просторе сигурни смо да ће Народни музеј поново постати место којем ћемо се с поносом увек изнова враћати.

Борис Мршић